

Naloge in pristojnosti slovenske policije v zvezi z ilegalnimi migranti

Zaradi aktualne situacije na področju migracij smo pripravili obširnejšo informacijo o delu slovenske policije na področju mejnih zadev in tujcev, predvsem pojasnila o tistih nalogah in pristojnostih policije, ki se nanašajo na ilegalne migrante. Tudi pri reševanju humanitarne krize morebitnih velikih razsežnosti mora namreč policija upoštevati vso veljavno zakonodajo ter bilateralne sporazume.

Kaj v splošnem spada v delo policije na področju mejnih zadev in tujcev?

Med nalogami slovenske policije je tudi delo na področju varnosti državne meje ter nedovoljenih migracij in tujcev. V njeni pristojnosti so zato nadzor nad prehajanjem čez državno mejo, varovanje državne meje, preiskovanje kaznivih dejanj in prekrškov na državni meji ter mejnih incidentov, preprečevanje nedovoljenih migracij in operativne naloge v zvezi s tujsko zakonodajo; odločanje glede prehajanja čez državno mejo; usklajevanja dela Centra za tujce. Več o tem na spletni strani Mejne zadeve in tujci: <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/mejne-zadeve-in-tujci>

Kakšna je zakonska podlaga za nadzor državne meje?

Nadzor državne meje, ki je v enem delu tudi zunanja schengenska meja, policisti izvajajo na podlagi evropske in nacionalne zakonodaje. Poleg upoštevanja nacionalne zakonodaje mora Slovenija upoštevati tudi mednarodne obveznosti, izhajajoče iz schengenskega sporazuma in podpisanih bilateralnih sporazumov med državami. Za izvajanje teh nalog je slovenska policija tudi ustrezno usposobljena in opremljena v skladu s schengenskimi standardi.

Kakšen je postopek policistov z ilegalnimi migranti, ki jih policija odkrije na meji ali v notranjosti države?

Policija ima pomembno vlogo pri prvi obravnavi ilegalnih migrantov (postopki identifikacije, zagotavljanje varnosti itd.), njihovem morebitnem vračanju v sosednje države in pri nastanitvi v primeru možnosti vračanja v matične države. Policisti vse postopke z ilegalnimi migranti izvajajo zakonito in strokovno ter pri tem spoštujejo človekove pravice.

Vendar se postopki razlikujejo glede na to, ali tujec, ki je nedovoljeno prestopil državno mejo, prosi za mednarodno zaščito ali ne. Za lažje razumevanje so na notranjem ministrstvu pripravili **postopkovnik** http://www.policija.si/images/stories/DelovnaPodrocja/meja/migracije/Obravnava_tujcev_postopkovnik.pdf, ki prikazuje obravnavo oseb skladno z veljavno evropsko zakonodajo, bilateralnimi sporazumi, Zakonom o tujcih in Zakonom o mednarodni zaščiti:

1. obravnava tujcev, ki zakonito vstopijo na ozemlje RS,
2. obravnava tujcev, ki nezakonito vstopijo na ozemlje Republike Slovenije,
3. obravnava tujcev, ki zaprosijo za mednarodno zaščito

Na kratko, kaj se zgodi z ilegalnimi migranti, ki zaprosijo za mednarodno zaščito oz. azil?

Policija je običajno prvi organi, ki stopi v kontakt z vsemi tujci (tudi prosilci za mednarodno zaščito). V primeru prosilcev policija izvede le prve postopke (kot npr. identifikacijo ...), nato pa prosilca preda v nadaljnjo obravnavo MNZ (DUNZMN). Prosilci za mednarodno zaščito so običajno nastanjeni v Azilnem domu, ki je v pristojnosti MNZ (in ne Policije). Strokovne službe Direktorata za upravne notranje zadeve, migracije in naturalizacijo na Ministrstvu za notranje zadeve nato v predpisanem postopku odločajo o vloženih prošnji.

Kaj pa se zgodi z ilegalnimi migranti, ki *ne* zaprosijo za mednarodno zaščito?

Tiste, ki za mednarodno zaščito ne zaprosijo, policija v skladu s točno predpisanim postopkom obravnava po Zakonu o tujcih. V takem primeru policisti vodijo postopke in aktivnosti za vrnitev v državo tranzita ali izvora, vključno z nastanitvijo v Centru za tujce, če je to potrebno.

Opis konkretnega primera:

Kako potekajo postopki policije na primeru skupine 14 tujcev, ki jih je policija 10. septembra odkrila v Sloveniji in so se izdajali za državljane Sirije?

Postopek je točno predpisan in najprej določa, da se vse tujce, ki nedovoljeno vstopijo na ozemlje iz Madžarske, najprej poskuša na podlagi sporazuma med slovensko in madžarsko vlado o ponovnem sprejemu oseb na skupni državni meji, ki bivajo na ozemlju druge države, na podlagi najave (neformalna ali formalna) vrniti v državo, iz katere so tujci nedovoljeno prispeli. Tudi Madžarska je članica EU in schengenskega sporazuma in mora spoštovati vse mednarodne, evropske in nacionalne predpise in obveznosti.

Če tujci pri obravnavi postopka o prekršku ne želijo podati prošnje za mednarodno zaščito, so nameščeni v Center za tujce v Postojni. Nato se jih v skladu z dogovorom in veljavno zakonodajo preda na dogovorjenem mestu madžarskim varnostnim organom. Če nam na podlagi bilateralnega sporazuma tujcev v neformalni in formalni najavi ne uspe predati, je predviden nadaljnji postopek glede nezakonitega bivanja na podlagi Zakona o tujcih.

Kakšen postopek sledi, če jih ni mogoče vrniti v državo, iz katere so prišli (v tem primeru na Madžarsko)?

Tujci v tem primeru čakajo na odstranitev iz države. Tujcem, pri katerih ne obstaja nevarnost pobega, se izda odločba o prostovoljni vrnitvi v izvorno državo z rokom za zapustitev države. Tujcem, pri katerih obstaja nevarnost pobega ali ne zapustijo države v določenem roku in jih iz kakršnih koli razlogov ni mogoče takoj odstraniti, pa bo odredila policija do njihove odstranitve iz države omejitve gibanja v Centru za tujce ali nastanitev izven centra, za šest mesecev z možnostjo podaljšanja za dodatnih 6 mesecev. Obvezno nastanitev v centru policija lahko nadomesti tudi z milejšimi ukrepi, če se lahko tudi na tak način zagotovi odstranitev tujca iz države.

Če se izkaže, da so tujci dejansko iz Sirije, ali jih lahko policija vrne v to državo?

Tujcev nikoli prisilno ne vračamo v države, kjer bi bilo njihovo življenje ali svoboda ogrožena zaradi rasne, verske, narodnostne ali druge pripadnosti ter političnega prepričanja, ali v države, kjer bi bili lahko izpostavljeni mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju, saj v teh primerih Zakon o tujcih izrecno prepoveduje njihovo prisilno odstranitev iz naše države.

Zato policija vsakič ugotavlja identiteto tujcev in državo njihovega izvora, s čimer poskuša potrditi njihovo istovetnost oz. izjave o tem, od kod so (v tem konkretnem primeru se predstavljajo, da prihajajo iz Sirije oz. z vojnega območja, vendar pri sebi nimajo nobenih dokazil, dokumentov), tujci pa so dolžni sodelovati v tem postopku.

Če ni možna vrnitev tujcev v njihovo matično državo, ali lahko ostanejo v Sloveniji?

Tujcem, pri katerih torej odstranitev iz države ni dovoljena (ker bi se potrdilo, da prihajajo iz Sirije) oz. ni mogoča zaradi zakonsko določenih razlogov (73. člen Zakona o tujcih), se dovoli, da začasno ostanejo v Sloveniji. Policija jim v tem primeru izda dovoljenje za zadrževanje, in sicer za obdobje šestih mesecev z možnostjo podaljšanja, dokler so za to podani razlogi. Z odločbo o dovolitvi zadrževanja policija tujcu lahko določi kraj prebivanja na določenem naslovu. Z navedenim dovoljenjem se lahko tujci nemoteno gibajo po Sloveniji.

Če pa tujci zaprosijo za mednarodno zaščito (in to pravico imajo v vsaki fazi postopka, ves čas zadrževanja v Sloveniji), se opisan postopek prekine. Osebe so predane v nadaljnji azilni postopek, ki ga vodi Ministrstvo za notranje zadeve (DUNZ MNZ).

Kdo je lahko nastanjen v Centru za tujce?

V Centru za tujce so lahko nastanjeni tujci, ki so nezakonito v Republiki Sloveniji: tujci, ki ne zapustijo države v določenem roku in jih ni mogoče takoj odstraniti iz države; tujci, katerih istovetnost ni znana;

tujci, ki imajo izrečen izgon; mladoletni tujci brez spremstva; tujci, ki so v RS nezakonito in čakajo na odstranitev po meddržavnem sporazumu do predaje tujim varnostnim organom; in tujci, ki so v postopku odstranitve, ali tujci, ki niso zapustili RS in so ponovno zaprosili za mednarodno zaščito.

Poleg njih pa so v centru lahko nastanjeni še prosilci za mednarodno zaščito, ki jim je s sklepom na podlagi Zakona o mednarodni zaščiti omejeno gibanje, in prosilci za mednarodno zaščito, ki jim je bil izdan sklep na podlagi Uredbe Sveta (ES).

Kakšno oskrbo imajo migranti v Centru za tujce? Imajo pravico do obiskov?

V Centru za tujce je tujcem zagotovljena osnovna oskrba v skladu z njihovimi verskimi in kulturnimi običaji, zdravstvena oskrba, psihosocialna oskrba. Zaposleni v centru pri tem sodelujejo z zdravstvenimi institucijami, inštitutom za varovanje zdravja, sanitarnim inšpektoratom, nevladnimi organizacijami in drugimi organi in organizacijami ter s tujimi veleposlaništvii, tujimi varnostnimi organi in mednarodnimi institucijami.

Tujci imajo v skladu s pravilnikom o pravilih bivanja tudi pravico do obiskov. Obiski se omogočajo svojcem, prijateljem, znancem in drugim, ki izrazijo željo po obisku določene osebe. Med drugim tujce obiskujejo tudi nevladne organizacije, ki s centrom sodelujejo na področju prostovoljnega dela, pravnega svetovanja (npr. PIC ...) in mednarodna organizacija za migracije.

Več o Centru za tujce: <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/mejne-zadeve-in-tujci/241>

Kakšen je postopek obravnave mladoletne osebe?

Najprej je treba z osebo opraviti postopek po *Protokolu o sodelovanju med centri za socialno delo in Policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva*:

Zakon o tujcih (ZTuj-2) določa, da se mladoletnega tujca brez spremstva staršev ali zakonitega zastopnika ne sme odstraniti v matično državo ali tretjo državo, ki ga je pripravljena sprejeti, dokler mu tam ni zagotovljen sprejem. Pred odstranitvijo se je treba prepričati, da bo mladoletni tujec vrnjen k članu družine, izbranemu skrbniku ali ustreznim sprejemnim centrom v državi vrnitve. Pred odstranitvijo mladoletnega tujca brez spremstva mora policija o tem takoj obvestiti center za socialno delo (v nadaljevanju CSD), ki mora mladoletnemu tujcu nemudoma postaviti skrbnika za poseben primer. Policija tako lahko mladoletnega tujca iz države odstrani šele takrat, ko skrbnik za posebni primer po skrbni preučitvi vseh okoliščin ugotovi, da je to v najboljšem interesu za mladoletnega tujca. V 82. členu ZTuj-2 je med drugim tudi določeno, da je treba mladoletnega tujca v dogovoru s skrbnikom za posebni primer nastaniti v primernih ustanovah za nastanitev takih oseb, v katerih jim bo zagotovljeno uresničevanje vseh pravic in svoboščin, določenih s konvencijami in Protokolom o sodelovanju med centri za socialno delo in Policijo pri izvajanju pomoči mladoletnikom brez spremstva.

Tako policijska postaja o prijemu mladoletnega tujca brez spremstva, ki je nezakonito vstopil v državo ali v njej nezakonito prebival, v poslovnem času CSD takoj obvesti krajevno pristojni CSD. V kolikor mladoletni tujec potuje v skupini že dalj časa z ljudmi, ki jih osebno pozna (sosed, sorodstveno razmerje v II. vrsti) se šteje, da ta oseba ima spremstvo. Izven poslovnega časa (popoldanski in nočni čas, sobota, nedelja in prazniki) pa policijska postaja obvesti Interventno službo CSD, ki je pristojna za območje policijske postaje, in zaprosi za sodelovanje strokovnega delavca. Policijska postaja CSD na kratko seznanjena s trenutnimi ugotovitvami, stanjem mladoletnega tujca brez spremstva ter o nameravanih ukrepih. CSD zagotovi v nadaljevanju strokovnega delavca in ga takoj napoti na policijsko postajo. Ta z mladoletnim tujcem opravi razgovor, mu nudi prvo socialno pomoč ter pridobi njegovo izjavo o postavitvi skrbnika za posebni primer. Strokovni delavec po potrebi spremlja mladoletnega tujca pri prevozu v ustrezno namestitveno ustanovo.

Ali mora oseba, ki je očitno mladoletna in brez spremstva (ima ustrezne dokumente ali pa je otrok) zaprositi za mednarodno zaščito, ali je socialna služba o taki osebi obveščena takoj in ji v vsakem primeru, tj. z mednarodno zaščito ali brez, pripada zakoniti zastopnik?

Takšna oseba je že po Protokolu, kot je napisano zgoraj, podvržena posebni obravnavi (obravnavo mladoletnih oseb brez spremstva). Ima pa seveda vse pravice izraziti namero za mednarodno zaščito.

Kako zagotavljate sporazumevanje z mladoletnim tujcem, ki ne razume tujih jezikov? So zagotovljeni prevajalci/tolmači iz/v materni jezik prišleka?

Večina mladoletnikov obvlada angleški jezik in je sporazumevanje mogoče. Če se pojavi težava pri razumevanju, se v delo vključijo uradni tolmači.

Kako se ugotavlja starost in s tem mladoletnost osebe, ki je brez dokumentov ali pa ima ponarejene dokumente?

Starost mladoletnikov se ugotavlja na podlagi pridobljenih identifikacijskih listin (potni list) ali drugih pridobljenih dokumentov, ki jih imajo osebe pri sebi, kakor tudi na podlagi podatkov, ki jih mladoletnik posreduje policiji. Opravlja se tudi prepoznavo po fizionomiji (primerjava starosti). Če se za osebo predpostavlja, da je mladoletna, se v njeno korist dela v skladu s Protokolom.

Koliko časa traja postopek ugotavljanja istovetnosti podatkov? Je postopek časovno omejen?

Postopki ugotavljanja istovetnosti so lahko različno dolgi. Odvisni so od tega, ali ima mladoletnik pri sebi kakšen dokument, iz katerega je mogoče preveriti verodostojnost podatkov (gre za uradno izdane dokumente), ali pa takšnega dokumenta nima. Če dokumenta nima, je postopek ugotavljanja istovetnosti daljši. Obstajajo pa tudi primeri, ko istovetnosti ni mogoče ugotoviti, saj v državi izvora ni mogoče preveriti podatkov (razlogi za to so lahko različni, npr. vojna, država nima podpisanega sporazuma o izmenjavi podatkov oz. sodelovanju). V vsakem primeru pa je poleg mladoletnega tujca delavec CSD, ki mu ves čas nudi psihosocialno pomoč.

So bili policisti deležni informacij in izobraževanja v zvezi s psihofizičnim stanjem oseb, ki prihajajo k nam (travme zaradi vojne, stiska zaradi negotovosti, telesni in duševni napor zaradi dolgotrajne poti, nasilje, občutek nenehne ogroženosti ipd.)?

Policiste redno seznanjamo in so pripravljene na morebitno obravnavo navedenih oseb. Mladoletnim osebam nudijo vsakršno takojšnjo pomoč (medicinska oskrba, voda, prehrana) do prihoda oz. prevzema s strani delavcev CSD.

Kdo odloča, ali je mladoletna oseba upravičena do mednarodne zaščite in kako?

Policija opravi samo registracijo tujca, ki poda namero za mednarodno zaščito. Obravnavo mladoletnega tujca brez spremstva poteka tudi skladno s Protokolom v prisotnosti delavca CSD, nakar se tujca v spremstvu osebe CSD odpelje v Azilni dom, kjer ga prevzamejo v postopek delavci Ministrstva za notranje zadeve, Sektorja za nastanitev, oskrbo in integracijo.

Kakšen ukrep sledi zoper odkrite prevoznike ilegalnih migrantov?

Zakon o tujcih (ZTuj-2) v 146. členu določa globo v višini od 2.000 do 4.500 evrov za posameznika, ki omogoči ali pomaga tujcu, da vstopi, potuje v tranzitu ali prebiva na ozemlju Slovenije v nasprotju z določbami ZTuj-2. Skladno s Kazenskim zakonikom pa tem osebam grozi zaporna kazen do 5 let in denarna kazen.

Kaj pa slovenski državljan, ali lahko ponudi brezplačen prevoz tujcu, ki je v državo vstopil nezakonito, ali pa ga lahko doletijo kakšne sankcije?

Tudi za slovenskega državljana je pomoč tujcu, ki nedovoljeno vstopi, potuje v tranzitu ali prebiva na ozemlju Slovenije, nezakonita. Če se torej ugotovi, da posameznik tujcu, ki prebiva v Republiki Sloveniji v nasprotju z določili ZTuj-2, omogoči ali pomaga pri vstopu v državo, tranzitu čez njo ali prebivati v njej, se ga kaznuje v skladu s 146. členom tega zakona (globa od 2.000 do 4.500 evrov). Tudi za slovenskega državljana velja Kazenski zakonik, ki v takih primerih predvideva zaporno kazen do 5 let skupaj z denarno kaznijo.

Ali je sankcionirana tudi pomoč tujcu, ki je zaprosil za azil?

Ne. Če posameznik humanitarno pomaga prosilcu oz. tujcu s priznano pravico do mednarodne zaščite, ni v prekršku. Tujce, ki ob postopkih s policisti zaprosijo za mednarodno zaščito, policija namreč v skladu z Zakonom o mednarodni zaščiti (ZMZ) preda uslužbencem azilnega doma. Tak tujec ima od podaje svoje namere za mednarodno zaščito do pravnomočne odločitve pravico prebivati na območju Slovenije in v skladu z ZMZ v določenih primerih tudi prebivati izven azilnega doma. Ko je prosilcu priznana pravica do mednarodne zaščite, pridobi status begunca ali status subsidiarne zaščite. Svoj status prosilca za mednarodno zaščito lahko izkaže s posebno izkaznico, ki mu je bila izdana in jo mora imeti pri sebi.

Kako naj ravnaajo državljani v primeru, da se srečajo z migranti? Ali ima lahko slovenski državljan težave, če svetuje tujcu ali ga usmerja, kako najhitreje prečkati Slovenijo in priti do avstrijske meje?

Slovenskim državljanom svetujemo, naj v tem primeru takoj pokličejo policijo, ki bo izvedla ustrezne postopke s tujci. Če se ugotovi, da posameznik tujcu, ki prebiva v Republiki Sloveniji v nasprotju z določili ZTuj-2, omogoči ali pomaga pri vstopu v državo, tranzitu čez njo ali prebivati v njej, se ga kaznuje v skladu s 146. členom tega zakona (globa od 2.000 do 4.500 evrov).

Dodatne informacije

- Ministrstvo za notranje zadeve RS: <http://www.mnz.gov.si/>
- Zbirka informacij o beguncih, njihovih pravicah, azilnem sistemu v Sloveniji, integraciji itd., ki so jo pripravile nevladne organizacije: <http://www.filantropija.org/zbirka-informacij-za-novinarje-glede-beguncev/>
- Pogoji za vstop in bivanje tujcev (informacije o obveznosti posedovanja potne listine, o dovoljenju za vstop v državo in prebivanju, o vizumih, o vračanju tujcev ...): <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/mejne-zadeve-in-tujci/1032>
- Vstop in prebivanje državljanov držav članic Evropske unije in njihovih družinskih članov ter družinskih članov slovenskih državljanov: <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/mejne-zadeve-in-tujci/1030>
- Zakon o tujcih: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5761>
- Sovražni govor o beguncih: Spletno oko (<http://safe.si/spletno-oko>)
- Podrobnejši statistični podatki o ilegalnih migracijah za letos in prejšnja leta: <http://www.policija.si/index.php/statistika/mejna-problematika>